

Családommal Tizenhét Évesen

Ez a kép körülbelül 1943-ban készült. A szüleim (V. Andor és V. Andorné, szül. R. Ilona), az öcsém (V. László) és én vagyok rajta, olyan tizenhét lehettem.

Azt tudom, hogy milyen blúz volt rajtam: eperszínű volt, egész apró fehér pöttyökkel. Egy övbe volt befogva -- akkor ez volt a divat --, az öv fölött buggyos, látszik, ahogy visszaesik a szoknyára. Nagyon jól emlékszem erre a blúzomra. A szoknyám valószínűleg sötétkék volt, nagy berakások voltak rajta, és apró kis gyöngyház gombok elég sűrűn. Az övön is -- látszik -- két gomb van. Biztos süttött a nap, az öcsém azért néz így. Viszonylag nyugodt gyerek volt. Engem Uzsának hívott. A fölöttünk lakó idős asszony, Nina néni nagyon szerette az öcsémet, sokszor fölvitte, hogy játsszon nála. Akkor még mindent gyufával gyújtottunk, és rengeteg gyufásskatulya volt, vonatot csináltak cipősdobozból meg gyufásskatulyából, és emlékszem, azzal játszott az öcsém. Mi együtt

nem játszottunk sokat. Nagy volt a korkülönbség. Én iskolába jártam, utána, amikor elvégeztem, varrni tanultam, és akkor is eljártam, mert nem otthon, máshol tanultam varrni.

Mikor vége lett a négy polgárinak, akkor elmentem két évig tanoncnak -- ipari tanulónak mondják most. Nem engedte édesanyám, hogy otthon tanuljak, azt mondta, hogyha majd valami nem tetszik, odaadom a másik lánynak, és azt nem lehet, mindent meg kell tanulni. Úgyhogy idegen helyen tanultam meg varrni, jártam két évig minden nap. És amikor fölszabadultam -- úgy mondták, hogy fölszabadul az ember, miután levizsgázik --, akkor segéd lettem, és otthon maradtam. Én délelőtt főztem, takarítottam, mert azt mondta édesanyám, hogy mindent meg kell tanulni, és milyen igaza volt. Amikor kész voltam a konyhában, megmosakodtam, átöltöztem és varrtam. És ha a helyzet úgy adta, ha nagyon sok volt a munka, akkor még este is varrtunk, tíz óráig, éjfélig -- édesanyám meg én.

Picit hasonlítok édesanyámra: a szemem hasonlít, a nagypapának volt ilyen. Nagyon szép asszony volt, jó alakja is volt. Jó kapcsolatom volt anyukámmal. Akkor más kapcsolat volt anya és gyerek között, mint most. Gyerek voltam. Mindig arra törekedett, hogy szépen öltöztessen, és nagyon sokat jártunk színházba, moziba. Ketten mentünk, édesapámat nem érdekelte, ő olyan magának való volt inkább. Az öcsém meg még kicsi volt akkoriban -- ő 1937-ben született --, úgyhogy ő szépen lefeküdt, és otthon maradtak.

Édesapám katona volt az első világháborúban, és ott szájlövést kapott, úgyhogy nem volt foga. Az egyik fele teljesen össze volt roncsolódva a szájának -- ez a képen nem látszik, mert a másik irányba fordul. Szegény, csak nehezen tudott enni. Őt ezért nem is vitték el munkaszolgálatba. Behívták, de nem tartották bent, mert nem tudott enni. Otthon megválogattuk, hogy mit eszik, de hát munkaszolgálatnál... az más volt. Ő negyvenhét éves volt akkor, amikor elvitték. Általában előbb behívták az ilyen korúakat. Egyvalaki jött vissza azok közül, akik ott voltak vele.

A fénykép a házunk udvarán készült, a Munkácsy utcában. Az egy nagy U alakú épület volt. Ahogy bementünk, jobb oldalon, bal oldalon és hátul voltak a lakások. Falépcsőn lehetett fölmenni az emeletre. A fölöttünk lévő lakáshoz volt egy fa terasz, ahova ki lehetett állni, és zöld futónövény volt rajta. Az emeleten is két lakás volt. Nem volt utcai lakás. Az utcáról, ahogy szemben álltunk a kapuval, jobb kéz felől egy cipézműhely, bal kéz felől pedig fűszerbolt volt. Ahogy bemegyünk, jobb kéz felől volt egy kis folyosó, ott lakott a cipész a feleségével meg a lányával, aki két évvel fiatalabb lehetett, mint én. Vele együtt játszottunk. A fűszeresek zsidók voltak, Blauhorn volt a nevük. Két lányuk volt, az egyiknek szintén varrodája volt. Nagyon jó nevű volt. Szegény lány púpos volt, kár volt érte. És volt egy testvére, egy nagyon szép teremtés, én nem is tudom, hogyan, de az itthon maradt.

Négy zsidó család lakott a házunkban. Jobb oldalon, alul volt egy zsidó család, fönt volt egy zsidó család, mi voltunk a sarokban, fölöttünk egy zsidó család, és kész. Négyen. A lenti család végig ott lakott. A férjem ismerte őket, Garai volt a nevük. Volt két lányuk, az egyik, Ilus énekelt a templom kórusában. Nagyon szép hangja volt. Az emeleten az egyik lakásban voltak a Valterék, de előttük még lakott ott egy másik család, Kohnék, rokonaim voltak valahogy szegről-végről, sok gyerekük volt, nyolc vagy tíz. Még talán most is él belőlük. Volt kettő, aki süketnéma volt, szegény, és az egyik visszajött a deportálásból. Süketnémán! De már nem hiszem, hogy él. Idősebbek voltak nálam. A fölöttünk lakók egy idős házaspár volt. Istenem, a Nina néni. László volt a vezetéknevük, és nyomdász volt a férje. Nem volt gyerekük, későn kerültek össze. Régi szerelem volt, csak a

szülők akadékoskodtak... szegény Nina néni mindig mesélte.